

מסקנות הצוות הבין-משרדי לבחינת השפעות הקורונה על קיום חוזים עדכון לקוחות – מחלקת משפט מסחרי - יולי 2020

לקוחות יקרים,

ביום 7 ביולי, 2020, פורסמו מסקנות "הצוות הבין-משרדי לבחינת השפעות הקורונה על קיום חוזים" (להלן: "הצוות הבין-משרדי"), שהוקם במטרה לגבש את המדיניות המשפטית הראויה בכל הקשור להיבטים החוזיים הנובעים ממשבר הקורונה, וכלל נציגים ממשד האוצר, הכלכלה, בנק ישראל, המועצה הלאומית לכלכלה, הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן ורשות שוק ההון.

מטרת הצוות הבין-משרדי הייתה לקבוע המלצות אשר תפעלנה למיתון השפעות המשבר על התקשרויות חוזיות, בדרך של "קביעת מדיניות משפטית ראויה שתביא לצמצום השפעות המשבר על הסכמים, בין היתר בדרך שתתמרץ צדדים להמשיך ולקיים חוזים תוך כדי המשבר ולאחריו, במידת האפשר".

בסיכומו של דבר, גיבש הצוות הבין-משרדי מתווה להתנהלות ראויה בין צדדים והסדר חקיקתי, המבוססים על האדנים הבאים:

- ❖ **המלצה לצדדים לחוזה לנהל משא ומתן בתום-לב (renegotiation) ולפעול בשיתוף פעולה במטרה להתמודד עם השפעות משבר הקורונה על ביצוע החוזה;**
- ❖ **המלצה על חקיקת הסדרים פרטניים ביחס לענפים מסוימים, שתחולתם מיידית (כאשר בשלב זה ההמלצות הן לערוך הסדרים פרטניים בחקיקה בנושאים הבאים: מופעים, אולמות אירועים וגני ילדים פרטיים);**
- ❖ **אימוץ לאחר בחינה של הסדר הסיכול הקבוע בהצעת חוק דיני ממונות, שתחולתו עתידית;**
- ❖ **בחינה של האפשרויות ליישב סכסוכים בדרכים חלופיות, לאו דווקא באמצעות ניהול הליך משפטי בבתי המשפט.**

עדכון זה יפרט, בתמצית, את מסקנותיו והמלצותיו של הצוות הבין-משרדי. לקריאת המסמך המלא של הצוות הבין-משרדי, כפי שפורסם, לחצו [כאן](#).

המלצה ראשונה: המלצה לצדדים לחוזה לנהל משא ומתן בתום-לב (renegotiation) ולפעול בשיתוף פעולה במטרה להתמודד עם השפעות משבר הקורונה על ביצוע החוזה

המלצה זו נשענת על סקירת דיני הסיכול הנוהגים כיום, וכן פסיקת בתי המשפט במקרים בהם נטען לסיכולו של חוזה, המביאים למסקנה כי יכולת החיזוי בכל הנוגע לדרכי הפעלת דין הסיכול במשפט הישראלי לגבי כל מקרה ומקרה הינה מוגבלת למדי. עוד צוין, כי בתי המשפט עשויים לפנות למגוון ערוצים אחרים במטרה להתמודד עם השפעתן של נסיבות משתנות המשבשות את אפשרות ביצועו של החוזה כגון, פירוש החוזה על-פי תכליתו הסובייקטיבית והאובייקטיבית; עקרון תום הלב; ההסדר בדבר עיכוב/דחיית חיובים; ההסדר בדבר תנאי מתלה ומפסיק; סייגים לתרופת האכיפה וסמכותו של בית המשפט להתנות את אכיפת החוזה בתנאים המתחייבים מן החוזה לפי נסיבות העניין.

נוכח חוסר הבהירות הרב בשאלה מה תהיה התוצאה המשפטית בכל מקרה ומקרה, וכן אי-הוודאות בפסיקת בתי המשפט, ממליץ הצוות הבין-משרדי לצדדים לקיים משא ומתן בתום-לב, שבמסגרתו ראוי כי יעשה כל מאמץ להתאים את החוזה לנסיבות המשתנות ולפעול להשגת אחת מן התוצאות הבאות על בסיס עיקרון תום-הלב: קיום החוזה בקירוב; השעיית חיובי החוזה עד למועד שבו פסק האירוע המסכל; או, במידה שקיום החוזה בקירוב איננו אפשרי או שונה באופן יסודי מהמוסכם בנסיבות העניין לפעול לסיום החוזה בהסכמה.

לשיטת הצוות הבין-משרדי, המלצה זו אינה מנותקת מהדין הנוהג כיום והיא "אף בגדר הגשמתו", משום שהיא, בין היתר, עולה בקנה אחד עם עקרון תום-הלב, הדורש מכל צד להתחשב בזולתו, באינטרסים שלו ובציפיותיו; היא עולה בקנה אחד עם התפיסה שגם זכותו של הנפגע לתבוע פיצוי בשל הפרה כפופה לחובת תום-הלב.

המלצה שנייה: קביעת הסדרים פרטניים בשווקים מסוימים

הצוות הבין-משרדי סבור, כי יש מקום להמליץ על קביעת הסדרים פרטניים עבור ענפים מסוימים, בהם ניתן ליצור הסדר הוגן בלוחות זמנים קצרים יחסית:

1. **שוק מופעי התרבות** – נטען כי דרישה מאמרגנים ומפיקים להשבת כספים בעבור כרטיסים להופעות ומופעים שבוטלו, תביא לקושי תזרימי משמעותי בענף, ועל כן, המליץ הצוות הבין-משרדי, לשקול, כהוראת שעה, הסדר משפטי שלפיו יינתן לצרכן שרכש כרטיס למופע שבוטל כרטיס חלופי, הניתן למימוש במשך תקופה של 12 חודשים, כאשר בסיום התקופה יזכה בסכום כספי ככל שלא יממש את הכרטיס. לדעת הצוות הבין-משרדי, הצעה זו תביא ערך מסוים לחלק מהצרכנים, ובכל מקרה, ככל שנגרם נזק כלשהו לצרכן הוא נמוך באופן יחסי.

2. שוק האירועים – על פי הצוות הבין-משרדי (בהתבסס על חוות דעת של הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן, אשר מצורפת כנספח למסמך המסקנות) – על אף הקושי הגדול הנתען של בעלי האולמות, **אין הצדקה משפטית להטלת הוצאות אלה על הלקוחות**, ויש לפעול למציאת פתרון אחר למצוקת בעלי האולמות (כפי שמתואר במתווה שפורסם בחוות הדעת האמורה של הרשות להגנת הצרכן).

3. גני ילדים פרטיים – צוין כי הרשות לסחר הוגן הציעה מתווה לחקיקה בעניין, שברובו מציע לבחון הסדר שבכוחו לתמרץ הורים וגננות, שטרם הגיעו להסדר, לסיים ההתדיינות ביניהם על דרך הפשרה.

למרות זאת, החליט הצוות הבין-משרדי שלא להמליץ על הסדר פרטני בנוגע לחוזים שנכרתו בין צדדים "מתוחכמים" יותר מצרכנים בחוזה צרכני, כגון – שכירות עסקית. הצוות הבין-משרדי הסביר כי במקרים כאמור, אין מקום לקבוע הסדר פרטני, משורה של טעמים, הכוללים בין היתר, את העובדה כי "שער הכניסה" לסעיף 15 לחוק השכירות והשאלה (המכיר בדוקטרינת "סיכול המטרה") הינו, לדעת רבים, נועד למגבלה קונקרטית הקשורה במושכר עצמו להבדיל מנסיבות הקשורות במצב הכללי (כגון מגיפות).

לבסוף, הציע הצוות הבין-משרדי לקבוע הוראה המאפשרת גמישות בקביעת הסדרים פרטניים כהכנה "לגל שני", כאשר הוראה כאמור תסמיך את שר המשפטים לקבוע בתקנות הוראות מיוחדות ביחס לאופן חלוקת הנזקים בין צדדים לחוזה שסוכל (בשווקים בהם מצא השר כי מוצדק לעשות כן).

המלצה שלישית: אימוץ ההצעה לתיקון דיני הסיכול על בסיס הצעת חוק דיני ממונות – תחולה עתידית

הסדר הסיכול המופיע בהצעת חוק דיני ממונות (להלן: "הקודקס") עבר רביזיה מקיפה במטרה לשנותו מדין ארכאי שאינו הולם את המציאות ולא מספקלה פתרונות ניאותים לדין מודרני המותאם לנסיבות שאותן הוא בא להסדיר, כפי שהראה משבר הקורונה, בין היתר, כיוון שהוא מושתת על תפיסה שגויה בתכלית (כך לשיטת הצוות הבין-משרדי) בכל הנוגע למהות האירוע, לפיה הצד שנבצר ממנו לקיים את החוזה הוא לכאורה "מפר" חוזה (וקשיים נוספים המפורטים לאורך מסמך המסקנות). עוד גורס הצוות הבין-משרדי, כי ההסדר המוצע בקודקס הולם את המציאות טוב יותר בראש ובראשונה בכך שהוא אינו מגדיר אף צד כמפר או כנפגע (כפי המצב בחוק הקיים) ובכך שתוצאת הסיכול היא הפקעת החוזה ממועד האירוע המסכל, מבלי להטיל אשם על מי מהצדדים, וכפועל יוצא מכך: השבה הדדית ומתן אפשרות לבית המשפט להורות על שיפוי הדדי של כל אחד מהצדדים כלפי רעהו.

הצוות הבין משרדי המשיך ומנה יתרונות נוספים לאימוץ הסדר הסיכול בקודקס. כך, למשל, קובע ההסדר כי "אירוע מסכל" הוא מצב דברים שבו מתקיימות נסיבות חדשות שאינן מאפשרות לצד לחוזה לקיים את חיוביו בשל מניעה פיזית או חוקית, או בשל שינוי יסודי של תנאי החוזה, וכן כי אירוע כאמור יתרחש גם במצב של **סיכול מטרת החוזה** (ובכך תוסר העמימות הקיימת כיום לגבי מצבים של סיכול מטרת החוזה); כי ההסדר כולל סעיף חדש הקובע **השעיית חיובים** (במצב בו האירוע המסכל מתרחש במשך תקופה מוגבלת בלבד) כך שהצדדים רשאים שלא לקיים את חיוביהם על פי החוזה במהלך תקופת התרחשותו של האירוע ומועד קיומם ידחה לזמן סביר לאחר סיום האירוע; כי ההסדר מאפשר להתאים את החיובים של הצדדים ולבצעם **בקירוב בלבד** (בניגוד לסיומה של ההתקשרות החוזית); וכי ההסדר מכיר גם **בסיכול חלקי** (כך שניתן להפריד בין החלק המסוכל לשאר חלקי החוזה ותוצאות הסיכול יוגבלו לחלק המסוכל בלבד).

על סמך אלה, החליט הצוות הבין-משרדי להמליץ על אימוצו של הקודקס וקידום הליך החקיקה בעניין זה כדי "לאפשר למשפט האזרחי הישראלי להתכונן טוב יותר לקראת מצב בלתי צפוי עתידי [...] ויאפשר מקור פרשנות נוסף שיעזור לבתי המשפט בפתרון סכסוכים שנוצרו עקב משבר הקורונה הנוכחי".

המלצה רביעית: בחינת חלופות שמטרתן להקטין את העומס הצפוי על הרשות השופטת

הצוות הבין-משרדי ציין כי בימים אלה נערכת בחינה מקצועית נפרדת שעניינה בשאלה האם וכיצד ניתן לקדם מנגנונים ליישוב סכסוכים בדרכים אלטרנטיביות, כגון אימוץ והגברת השימוש בהליכי הגישור בטרם הגשת תביעה לבית המשפט או בחירת ערכאה ייעודית לבחינת סכסוכים חוזיים הנובעים ממשבר הקורונה. עוד צוין, כי נבחנת, בין היתר, גם השאלה האם יש מקום לתקן את סדרי הדין כך שניתן יהיה לאחד תביעות דומות באופן יעיל או לקיים הליכים באופן מהיר יותר. בחינתו של נושא זה טרם הושלמה בכללותה, והיא תושלם במקביל לקידומן של ההמלצות האחרות.

המידע האמור לעיל הינו מידע כללי ותמציתי בלבד, הוא אינו מהווה חוות דעת או ייעוץ משפטי ויש לקבל עצה מקצועית נפרדת בטרם נקיטת פעולה משפטית או אחרת בקשר עם הנושאים הנסקרים בו.

צוות מחלקת משפט מסחרי ישמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה:

עו"ד אהוד ארד
ראש מחלקת משפט מסחרי
udi@agmon-law.co.il

עו"ד דן סמולנסקי
מחלקת משפט מסחרי
dans@agmon-law.co.il

